

HAYVAN YETİŐTİRME İLKELERİ

2. HAFTA

Prof. Dr. Mehmet ERTUĐRUL

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ

▣ 1. Damızlık İşletmeleri

- Damızlık satışından gelir sağlarlar
- **Sığırcılık** sektöründe damızlıkçı niteliğinde işletmeler oldukça çoğalmıştır.
- Yetiştiriciler, İl birlikleri ve bağlı oldukları Merkez Birliği şeklinde örgütlenmişlerdir.
- Birlikler tarafından kayıtları tutulan işletmeler sertifikalı damızlıklarını yüksek fiyatla satabilmektedir.
- Döl kontrolü ile yüksek damızlık değerli boğalar tespit edilmektedir.

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

- Bu işletmeler desteklemelerle geliştirilmeye ve sayıları artırılmaya ve yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.

▣ **Koyunculuk**ta yetiştirici birlikleri şeklinde örgütlenme sığırcılığa göre çok daha yenidir.

- Damızlık sertifikası uygulaması başlamamıştır,

- Irk bazında örgütlenme yoktur

- Nitelikli hayvanlarıyla tanınmış işletmeler yüksek fiyatla damızlık satabilmektedir.

- Yetiştirici, karlılığı artırmak için melezlemeye başvurmakta, melez hayvan sayısı hızla artmaktadır.

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

- Bakanlık tarafından yürütölen “Yerli Irkların Halk Elinde Islahı” projesi genişletilmektedir.

- ▣ **Ankara keçisi** yetiştiriciliği gerilemiş, yok olma riski ile karşı karşıya kalmıştır.
- ▣ **Süt keçisi** yetiştiriciliğinde son yıllarda önemli değişim ve büyüme yaşanmaktadır.
 - Bu alana ilgi artmış ve artmaktadır.
 - Nitelikli damızlıklar yüksek fiyatla satılabilmektedir

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

- ▣ **Tavukçuluk**, damızlık işletmelerin gelişmiş olduğu bir alandır.
 - Bu sektörde damızlıkçılık büyük ölçüde dışa bağımlıdır.
 - Bakanlığa bağlı Ankara Tavukçuluk Araştırma Enstitüsünce geliştirilen hibritler tescil edilmiştir.
 - Bu çabalar desteklenmeli ve genişletilmelidir.

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

▣ 2. Üretim İşletmeleri

- Gelirlerinin büyük kısmını ürün satışından sağlayan işletmelerdir.
- Dişi damızlıklarını kendi işletmesinden sağlar, dişilerin çoğu damızlıkta kullanılır, ihtiyaç fazlası satılır.
- Erkek damızlıkları ya kendi üretir ya da damızlıkçılardan alır.
- Üretilen erkeklerin çoğu et üretiminde kullanılır.

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

- İşletmeler sahip oldukları çevre ve pazar koşullarına uygun hayvanlarla çalışmalıdır.
 - İklim, diğer çevre koşulları, işletmenin nitelikleri ve pazarlama olanakları işletmenin hayvancılık türü ve düzeyini belirler
 - Bu koşullara uygun tipler geliştirilmeli, tanıtımı, damızlık temini ve yaygınlaşması sağlanmalıdır.

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

- Üretici işletmelerin ikinci sorunu sağlık korumadır.
- Sağlık koruma tedaviden daha kolay ve ucuzdur.
- Koruma; temizlik, dezenfeksiyon, iyi bakım-besleme ve zamanında aşılama ile sağlanır.
- Bakanlığın sağlık politikası salgın hastalıkların eradikasyonu yerine baskılanmasını esas almaktadır -Aşı üretimi ve aşıların etkinliği yetersizdir.
- İlaç satışı ve kullanımını bilinçsiz ve denetimsizdir.

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

Üretici işletmelere Öneriler

- Bakım ve besleme; genotipik yeteneğin açığa çıkabilmesi için önemli çevre şartlarıdır
- Hayvanları az yemle idare etmek yanlıştır
- Genç hayvanlar açık havada kas ve kemik geliştirici yemlerle büyütülmelidir
- Yem karması çeşitli yem maddelerinden oluşmalıdır
- Barınak, ışıklı ve havalandırması iyi olmalıdır

HAYVANCILIK ÇEŞİTLERİ DEVAM

- İşletme kaliteli kuru ve sulu kaba yem üretmezse karlı çalışamaz
- Hayvanlar mümkün olan en genç yaşta doğurtulup verime başlatılmalıdır.
- Gebelik, doğum ve ölüm oranları işletme yönetiminin nitelik ölçütleridir.
- Küçük işletmeler çeşitli şekillerde örgütlenerek girdi temini ve pazarlama koşullarını iyileştirebilir

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON

- ▣ Türkiye’de, koşulları farklı çeşitli işletmeler vardır.
- ▣ Bunlar; farklı verim yönlü, verimleri farklı düzeylerde hayvanlarla çalışabilirler.
- ▣ Damızlıkçı işletmeler bu farklılıkları gözeterak damızlık üretmeli veya bu şekilde organize edilmelidir
- ▣ Yetiştirici elinde, bölge koşullarına uygun melez hayvanlar mevcuttur
- ▣ Bunlar devlet işletmelerinde veya çeşitli köy sürülerinde **seleksiyon** ve **çiftleştirme yöntemleri**yle geliştirilmeli ve nitelikleri sabitleştirilmelidir.

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON Devam

- ▣ Damızlık yetiştiriciliği seleksiyonla sürdürülür.
- ▣ Yabancı ırktan saf ırk hayvanlarla damızlık sürü oluşturulabilir, seleksiyon yapmadan sürdürülemez.
- ▣ Yabancı ırkların başka yerde başarılı olarak yetiştirilmesi ırkın adaptasyon (Uyum) yeteneğine bağlıdır.
- ▣ Damızlıkçılar damızlıklarını uyum yeteneklerine göre seçmek ve bu özelliği geliştirmek zorundadır.

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON

Devam

- ▣ Uyum ölçütleri
 - Üreme
 - Yaşama Gücü
 - Büyüme ve gelişme
 - Orijinindeki fizyolojik ve morfolojik ırk özelliklerini yeni çevrede de gösterebilme

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON Devam

- ▣ Yerli ırklarda çeşitli verimler bakımından bireyler arasında önemli farklılıklar vardır
- ▣ Bu farklılıklar genetik farklılıklar nedeniyledir
- ▣ Bu nedenle seleksiyonla bu verimleri artırmak mümkündür
- ▣ Melez hayvanlardan yeni bir tip geliştirmede de seleksiyon yapılır.
- ▣ Hangi hayvanın damızlık olacağını belirlemek seleksiyondur.

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON Devam

- ▣ **Seleksiyon**; gelecek generasyonun ebeveynlerini belirlemektir.
- ▣ Bu işlem her generasyonda sürdürülmelidir.
- ▣ Gerçekten üstün olan hayvanlar seçilmeli yani seleksiyonda isabet yüksek olmalıdır.
- ▣ **Seleksiyonda isabet derecesi** (SİD); fenotipik değerlerine göre damızlığa ayrılan hayvanların, seçilmeyenlerden genotipik olarak da üstün olma olasılığıdır.

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON

Devam

- ▣ SİD; 0 ile 1 arasında değişir
- ▣ Saf hatlarda 0 veya sıfıra yakındır
- ▣ Kalitatif karakterlerde 1 veya 1'e yakındır
- ▣ Kantitatif karakterlerde genotip yanında çevre de etkilidir.
- ▣ Verimler kantitatif niteliklidir, çevreden etkilenir, bu nedenle seleksiyonda isabet derecesi düşüktür

DAMIZLIKÇILIKTA SELEKSİYON

Devam

- ▣ Yani fenotiplerine göre damızlığa ayrılan hayvanların, ayrılmayanlardan genotipik olarak da üstün olması olasılığı yüksek değildir
- ▣ Seçilenlerin üstünlüğünün genotipten kaynaklanan kısmı döllere geçer. Buna **Kalıtım Derecesi** adı verilir.
- ▣ Kalıtım derecesi h^2 ile gösterilir ($h^2 = \sigma^2G / \sigma^2P$) , isabet derecesi ise bunun karekökü (h) dır.